

In leerstellig opzicht wenste men de waarheden van *The Marrow* te handhaven. In 1742 werd dit officieel in een verklaring, *The Act concerning the Doctrine of Grace* vastgelegd. Hier schuilt ook het geheim van de aantrekkingskracht van de prediking der Seceders. De essayist Thomas Carlyle (1795-1881) die zelf losgeraakt was van zijn calvinistische achtergrond zei: "Wie ontdekte dat zijn ziel gered moest worden, was er aan toe om zich aan te sluiten bij de afgescheidenen."¹⁴

Ontwikkeling

De nieuwe kerkgemeenschap kende een sterk conservatieve instelling. Met heimwee blikte men terug naar de bloei-periode van het puritanisme. In een van hun vele getuigenissen sprak men hierover als een kerk "schoon als de maan, helder als de zon en verschrikkelijk als de slagorden met banieren."¹⁵ In 1743 kwam men er zelfs toe publiekelijk het verbond met God te vernieuwen in een plechtigheid die in Stirling plaats vond.

Pijnlijk trad het exclusivisme, dat de nieuwe kerkgemeenschap kenmerkte, in 1741 aan het licht, toen de Engelse opwekkingsprediker George Whitefield op zijn evangelisatietournees Schotland aandeed. In de hoop in de befaamde evangelist een medestander aan te zullen treffen, hadden de Erskines hem uitgenodigd naar hun land te komen. In de pastorie van Ralph Erskine vond Whitefield na zijn aankomst in Schotland onderdak. De prediking van zijn Engelse gast had duidelijk Erskines instemming: "De Heere is merkbaar met hem." De dag daarop kwam het echter al tot een breuk tussen Whitefield en de afgescheidenen. In een samenspreking onder leiding van Ebenezer Erskine bleek dat de Engelse evangelist weigerde het presbyteriaanse kerkmodel als het enig juiste te aanvaarden. Evenmin wilde hij toezeggen zich met zijn prediking te beperken tot de kerkgebouwen van de afgescheidenen. Het oordeel dat Whitefield later gaf over de kerkpolitiek van de

beide broers liet aan duidelijkheid niets te wensen over: "Zij bouwen een toren van Babel die een keer op hun eigen hoofd zal neerstorten."¹⁶ Van hun kant konden de Erskines en de andere afgescheidenen geen enkele waardering meer opbrengen voor alle verdere arbeid van 'de Engelse priester'. Toen een jaar na de mislukte ontmoeting er mede door de prediking van Whitefield te Cambuslang een grote opwekking in de nationale kerk plaatsvond, konden zij niet anders dan in de meest afwijzende bewoordingen zich hierover uitlaten en het als een misleidend werk van de satan aan de kaak stellen. De waardering die Whitefield voor de Erskines in vroeger jaren gekoesterd had, bleef echter onverminderd. Toen hij in 1752 hoorde van de dood van Ralph Erskine sprak hij over hem als "Gods triomferende heilige."¹⁷

Onderling raakten de afgescheidenen ook verdeeld. In 1747 ontstond er een ernstig meningsverschil over de verhouding kerk en overheid. Het betrof het al of niet geoorloofd zijn van het afleggen van een eed in een (beperkt) aantal steden. De meer radicale vleugel van het kerkverband, de zogenaamde 'Anti-Burghers' nam een afwijzend standpunt in, en stemde voor de afzetting van hen die een gematigd standpunt innamen. Bij deze 'Burghers' behoorden ook de Erskines. Ebenezer Erskine moest het meemaken dat zijn schoonzoon, de predikant James Scott, voor zijn afzetting stemde. Voor Ralph Erskine was het haast nog pijnlijker. Hij merkte op de vergadering hoe zijn eigen zoon John, die ook predikant was, zich bij zijn kerkelijke tegenstanders gevoegd had en voor zijn afzetting stemde. Tegen het einde van de achttiende eeuw had het separatisme verder toegeslagen en waren er vier verschillende kerkgemeenschappen bij de afgescheidenen.

DJK : Onlangs las ik dit treffende stukje in een boekje over de gebroeders Erskine, door ds. P.H. Van Harten. Ook toen was het kennelijk niet anders als nu. Na een korte kennismaking kwam het tot een breuk tussen George Whitefield en de Erskines. Whitefield had een andere weg als de Erskines. Toch kenden zij allen genade en werden geleid door dezelfde verworven Geest van Christus. Wat ik hieruit leerde is, dat God Zich niet laat leiden en/of laat beperken door onze kerkelijke systeemgodsdiensten. Hij volvoert Zijn Goddelijke raad en werkt overal dwars doorheen. Toch hadden de Erskines op kerkelijk gebied wel zeker het gelijk aan hun zijde, zij waren immers niet voor niets afgescheiden van de nationale kerk van Schotland. De landlords hadden volgens hen teveel in de melk te brokkelen wanneer het ging over wie er als student kon worden toegelaten tot de predikantsopleiding. Dit bracht de dood en de duivel op de kansels in Schotland. De Erskines hadden terecht in de gaten dat hierdoor het gevaar uit 2 Tim. 4:3-4, op de loer lag. Want er zal een tijd zijn, wanneer zij de gezonde leer niet zullen verdragen; maar kittelachtig zijnde van gehoor, zullen zij zichzelf leraars opgaderen, naar hun eigen begeerlijkheden; En zullen hun gehoor van de waarheid afwenden, en zullen zich keren tot fabelen.....En ook Whitefield heeft daartegen sterk geageerd, lees hier: *“Onbekeerde voorgangers zijn de vloek van de christelijke kerk. Zoals God geen groter zegen aan een land of volk kan zenden dan door ze getrouwe, ernstige en oprechte dienaren te geven, zo is de grootste vloek die God mogelijk aan de mensen in deze wereld kan zenden, om ze over te geven aan blinde, onwedergeboren, vleselijke, lauwe en onervaren leidslieden. En toch ontdekken we dat er in alle eeuwen vele wolven in schaapsklederen zijn geweest, velen die pleisterden met loze kalk en die zachter dingen profeteerden dan God had toegestaan. En zoals het vroeger was, zo is het ook nu.....!”* Maar toch kreeg Whitefield te geloven dat hij moest blijven, en geen kansel moest mijden om het Evangelie van Jezus Christus te prediken. De gebroeders Erskine konden niet bevatten dat Whitefield in een kerk wilde preken waar zulke dingen getolereerd werden.....Wat gaat het u aan, volgt gij Mij, zei de Heere Jezus tot Petrus die zich afvroeg hoe het met Johannes zou gaan. Ja lezer, wij willen alles maar kunnen begrijpen, maar God laat Zich niet bevatten....maar wel bewonderen. Maar toen er geestelijke opwekkingen kwamen onder de prediking van Whitefield, keerden de gebroeders Erskine zich daartegen, en begonnen allerlei lelijke dingen over Whitefield te zeggen. Hieraan heeft Whitefield echter nooit meegedaan, hij zegende zijn broeders die hem veroordeelden. Hij vergold goed voor kwaad....en toch juichen zij nu allen voor Gods genadetroon. Dit geeft nu zo duidelijk aan dat ook domineesvles nooit bekeerd zal worden, en straks ook door het gewormte der aarde opgevreten zal worden, Job. 7:5, Job 17:14. Ons vlees kan God immers nooit behagen.

Hetzelfde kunnen we zeggen van J.C. Ryle die kreeg te geloven dat hij in de Anglicaanse kerk moest blijven. Waar Philpot en Huntington niet meer konden blijven, daar moest Ryle blijven. Dat is onbegrijpelijk voor ons mensen. Ik vraag me weleens af of we het blijven van Zwingli in de Rooms Katholieke kerk ook op deze manier dienen te verstaan. Maarten Luther heeft het van hem in ieder geval nooit kunnen begrijpen. De vurige Luther wiens hart vaak op zijn tong lag zei tenslotte tegen Zwingli dat hij van een andere geest was als hij. De eeuwigheid zal het allemaal openbaren, lezer. Het is natuurlijk wel geheel iets anders wanneer men (heimelijk) in een bepaalde kerk moet/wil blijven vanwege het schuwen en mijden van vervolging en verdrukking, of uit angst van verlies van pastorie en traktement...noem verder maar op. Dat is natuurlijke een verrotte goddeloze berekende houding. Maar ik geloof dat dit bij Whitefield en bij Ryle niet het geval was, bij Zwingli weet ik het niet. Aan ons komt het oordeel ook niet toe. Toen ik dit stukje over Whitefield en

de gebroeders Erskine zo met enige aandacht mocht lezen, deed dit me denken aan een jongeman die voor korte tijd in de leer was bij een dominee die hem lief was, en nog lief is. Ook tussen hen kwam om bepaalde redenen tenslotte een breuk. Beiden kennen genade, maar wat een crisis moet het toch zijn als je voor jezelf krijgt te geloven dat jij een andere weg moet gaan als hen die je lief en dierbaar zijn....die je hierin niet wensen te begrijpen. Integendeel, ook deze dominee begon best lelijk tegen zijn leerling te doen. Het gaf deze jonge student innerlijk veel verdriet. Zo gij gelooft hebt, heb het voor uzelf. Velen beginnen hun standpunten uiteindelijk te drijven, wanneer ze het niet uit kunnen staan wanneer anderen hun mening omtrent sommige zaken niet (meer) delen. Dit ging dan niet over hoofdzaken, maar over bijzaken. Dit drijven kan verklaard liggen in iemands karakter, maar deugt van geen kant. Toen Mozes die Egyptenaar dood sloeg had hij daar ook wel iets van. God zond hem de woestijn in om tussen de koppige schaapjes...lijdzaamheid en lankmoedigheid te gaan leren betrachten. Wat heb ook ik dit moeten leren betrachten, en ik moet er wezenlijk nog aan beginnen. Ook ik moest geduld leren betrachten met de onkunde van anderen. Hoewel ook ik van gisteren ben en niets weet, ben ik uiteindelijk toch gaan beseffen dat niet iedereen dezelfde mate van licht geschonken is. Sommige kinderen Gods hebben gewoon weleens wat meer tijd nodig hebben om sommige zaken in hun hart te laten landen. Hoewel de elf discipelen van Christus drie jaren met hem gewandeld hebben, was toch de apostel Paulus (die niet met Hem gewandeld heeft) het meest beschenen met het licht van Gods Geest om de zaken op zakelijke wijze te kunnen benoemen zoals ze waren. De reden hiervan lag ook enigszins verklaard in het farizeïsch verleden van Saulus van Tarsen. De andere apostelen hebben zich wel enigszins voor kunnen stellen wat en hoe het was om als een werkheilige farizeeër te leven en redeneren, maar uiteindelijk hebben zij daadwerkelijk nooit geleefd, nooit geleerd en geredeneerd als een farizeeër. Kijk lezer, zie daar het voordeel waarom de apostel Paulus het leven uit de wet als geen ander kon weerleggen....en vervloekte!! In zijn rechtvaardigingsleer door het geloof alleen blonk hij (in Christus) daarom uit als geen ander. En toch moest ook de apostel Paulus betuigen, wat heb ik dat ik niet ontvangen heb?

Om nog even terug te komen op het bezwaar van de Erskines, over dat de landlords in hun tijd uitmaakten wie er toegelaten kon worden tot de predikantsopleiding....is ook het probleem van onze dagen geworden. Ongeveer 15 jaar geleden was ons nationale belastingsysteem failliet, waardoor de rijke Nederlanders hun toevlucht namen tot het buitenland. Dit kunnen we nu ook wel zeggen van onze kerken waar op de meeste kansels de dood regeert en de satan heerschappij voert. De dood en de goddeloze onkunde heerst over het ware leven Christi. Het heeft Gods rijke (doch arme) volk uit de kerken doen wegvlugten, en doen teruggrijpen naar het oude goud van de oudvaders. Is het niet verschrikkelijk...?? Maar wat ik nog erger vind, en met de gebroeders Erskine niet kan bevatten is, dat er gelukkig nog enkele rechtzinnige predikanten in de HHK en in de OGG zijn, ik zal geen namen noemen, die de leer bij vernieuwing wensen te hervormen, maar aan de andere zijde blijven meeheulen met de predikantsopleidingen waar Jan en alleman maar toegelaten wordt. Naar mijn bescheiden mening is dit niet anders dan dweilen met een open waterkraan. Zij zouden zich hiertegen juist ernstig moeten verzetten, gelijk destijds de Erskines deden...!! Anderzijds weet ik dat er hier en daar in den lande nog enkele van God bekeerde jongemannen zijn die met een last rondlopen, die niet meer weten waar te gaan, niet weten waar te studeren, en het uiteindelijk allemaal zelf mogen/moeten uitzoeken. Dat vind ik heel erg. God volvoert zeker Zijn raad, maar wij zien maar aan wat voor ogen is. Sommigen

van hen zijn met Petrus maar weer gaan vissen, en wachten totdat Christus hen komt halen en zal uitstoten. Ik vraag me weleens af hoeveel oordelen er over de kerk gebracht moeten worden willen de schellen bij sommige leidslieden van hun ogen vallen. Hoe kunnen we hier zegen op verwachten? Hoe kunnen wij verwachten dat God blijft werken wanneer wij Hem tegenwerken, met al die onbekeerde gedoopte zielen die geloofsbelijdenis gedaan hebben van een geloof dat hen nooit geschonken is, en die een kerkelijk recht hebben om deel te nemen aan de Tafel des Heeren. Waar halen zij dit kerkelijk recht dan vandaan...?? Waar staat dit in Gods Woord geschreven....?? Waar staat het geschreven dat er zomaar mensen ouderling of diaken kunnen worden die niet vol zijn des Heiligen Geestes...?? En toch is dit in de meeste kerken schering en inslag. Hoe kan een dominee, een ouderling, of een diaken een ander de Weg tot behoudenis verkondigen indien hij daar zelf geen kennis aan heeft....?? Maar het gebeurt, en kennelijk moet in de harten van velen deze vervloekte kerkelijke traditie zijn voortgang blijven hebben. De honden gaan aan en de kinderen blijven wenend zitten, de rechten Gods worden op de kansels niet meer verkondigd en nog minder verdedigd. Men is heimelijk alrede levend en genezen verklaard wanneer men ziet dat hij melaats van zonden is. Men leert liever een leer van genade voor recht, dan genade door recht. Hiermee onteren zij God, en misleiden ze hun hoorders op niet geringe wijze.

Het moet gezegd worden dat men in de afgescheiden kerken voorzichtiger te werk gaat voor wat betreft het geestelijk vooronderzoek van studenten met een roeping tot dominee, dan in onze kerken. Maar dan komt het weer, welk nut heeft zo'n onderzoek wanneer men spreekt en redeneert vanuit een on-Bijbelse dwaalleer, waar men (aan Gods kant, en van eeuwigheid) alrede bevrijd is wanneer men gezien heeft in een kerker van zonden te zitten. Het gebruik van vooronderzoek is dus niet verkeerd, maar zoals gezegd, ook hier kan veel misgaan omdat men weigert te spreken volgens de rechtvaardigingsleer der apostelen. Wat is het toch ver weg, en hoevelen zitten er onder dit kerkelijk puin niet te zuchten en te wenen. Al Gods ware kinderen hebben het ambt aller gelovigen. Mag ik hen aansporen en aanmoedigen om vanuit dit geschonken ambt in alle eenvoud en oprechtheid tegen al deze kerkelijke misstanden volgens een Bijbelse wijze te blijven protesteren? Want toch zal de ogenschijnlijke meerdere de mindere moeten blijven dienen, lezer. Als het erop aankomt, dan heeft geen enkele onbekeerde dominee het recht om enig kansel in onze kerken te betreden, en heeft geen enkele ambtsdrager het recht op het voorgestoelte der synagogen. Weet toch dat God hen zal bezoeken om al dit kwaad, en dat om dergelijke redenen het oordeel eens zal beginnen bij het huis Gods. De wereld kan zoveel kwaad niet bedrijven als dat er in onze kerken bedreven wordt.

Maar wacht u van de valse profeten, dewelke in schaapsklederen tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven. Aan hun vruchten zult gij hen kennen. Leest men ook een druif van doornen, of vijgen van distelen? Alzo een ieder goede boom brengt voort goede vruchten, en een kwade boom brengt voort kwade vruchten. Een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen, noch een kwade boom goede vruchten voortbrengen. Een ieder boom, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen. Zo zult gij dan dezelve aan hun vruchten kennen. Niet een iegelijk, die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het Koninkrijk der hemelen, maar die daar doet den wil Mijns Vaders, Die in de hemelen is. Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Heere, Heere! hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en in Uw Naam duivelen uitgeworpen, en in Uw Naam vele krachten gedaan? En dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van Mij, gij, die de ongerechtigheid werkt! (Matth. 7:15-23)